

TÌM HIỂU THỰC TRẠNG NĂNG LỰC VIẾT ĐOẠN VĂN THUYẾT MINH CHO HỌC SINH LỚP 5

Võ Thị Bảy

Trường Đại học Sư phạm Đà Nẵng

Dương Thị Thu

Học viên cao học K49 GDH - GDTH

Tóm tắt: Năng lực viết đoạn văn thuyết minh là một trong những năng lực quan trọng trong môn Tiếng Việt ở tiểu học, góp phần hình thành khả năng trình bày thông tin một cách rõ ràng, logic và có căn cứ cho học sinh. Trong Chương trình Giáo dục phổ thông 2018, yêu cầu viết đoạn văn thuyết minh (giới thiệu nhân vật trong sách hoặc phim hoạt hình) được đặt ra như một nội dung trọng tâm nhằm phát triển năng lực ngôn ngữ và tư duy khoa học cho học sinh lớp 5. Bài viết tập trung khảo sát và phân tích thực trạng dạy học và năng lực viết đoạn văn thuyết minh của học sinh lớp 5 tại Trường Tiểu học Phan Đăng Lưu, thành phố Đà Nẵng. Kết quả cho thấy năng lực viết của học sinh đã được hình thành bước đầu nhưng còn nhiều hạn chế, đồng thời việc tổ chức dạy học của giáo viên cũng gặp không ít khó khăn. Trên cơ sở đó, bài viết chỉ ra những nguyên nhân chủ yếu và làm nền tảng cho việc đề xuất các biện pháp nâng cao hiệu quả dạy học trong thực tiễn.

Từ khóa: Năng lực viết; đoạn văn thuyết minh; thực trạng; giới thiệu nhân vật; học sinh lớp 5.

AN INVESTIGATION INTO THE CURRENT SITUATION OF EXPLANATORY PARAGRAPH WRITING COMPETENCE FOR GRADE 5 STUDENTS

Abstract: Explanatory paragraph writing competence is one of the essential competencies in Vietnamese language education at the primary level, contributing to the development of students' ability to present information in a clear, logical, and well-supported manner. In the 2018 General Education Curriculum, writing an explanatory paragraph (introducing a character from a book or an animated film) is identified as a key learning objective aimed at fostering both language competence and scientific thinking in Grade 5 students. This study focuses on investigating and analyzing the current situation of teaching practices and students' competence in writing explanatory paragraphs at Phan Dang Luu Primary School in Da Nang City. The findings indicate that although students' writing competence has been initially formed, it still shows several limitations. At the same time, teachers encounter various challenges in organizing instructional activities.

Based on these findings, the study identifies the main causes of these limitations and provides a foundation for proposing pedagogical measures to improve the effectiveness of teaching practices in reality.

Keywords: Writing competence; explanatory paragraph; current situation; character introduction; Grade 5 students.

Nhận bài: 07/03/2026

Phản biện: 26/03/2026

Duyệt đăng: 30/03/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong dạy học Tiếng Việt ở tiểu học, viết không chỉ là một kỹ năng ngôn ngữ mà còn là công cụ quan trọng để học sinh tư duy, tổ chức và trình bày tri thức. Đặc biệt, viết đoạn văn thuyết minh giữ vai trò quan trọng trong việc hình thành cho học sinh khả năng trình bày thông tin một cách khách quan, logic và có hệ thống.

Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 có đưa ra yêu cầu cần đạt về kỹ năng viết đoạn văn thuyết minh: "Viết được đoạn văn giới thiệu về một nhân vật trong một cuốn sách hoặc bộ phim hoạt hình đã xem (hình dáng, cử chỉ, hành động, ngôn ngữ)". Đây là dạng bài vừa gần gũi với trải nghiệm của học sinh, vừa đòi hỏi cao về khả năng lựa chọn thông tin, tổ chức ý và diễn đạt.

Tuy nhiên, thực tế dạy học cho thấy nhiều học sinh còn gặp khó khăn khi thực hiện dạng bài này, đặc biệt là nhầm lẫn giữa thuyết minh và kể chuyện, thiếu khả năng tổ chức đoạn văn mạch lạc. Đồng thời, giáo viên cũng gặp không ít trở

ngại trong quá trình tổ chức dạy học theo hướng phát triển năng lực. Xuất phát từ thực tế đó, bài viết tiến hành khảo sát và phân tích thực trạng dạy học và năng lực viết đoạn văn thuyết minh của học sinh lớp 5, làm cơ sở để đề xuất các giải pháp phù hợp nhằm nâng cao chất lượng dạy học.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Mục đích, nội dung và phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu được thực hiện nhằm phân tích thực trạng dạy học và năng lực viết đoạn văn thuyết minh của học sinh lớp 5, đặc biệt với kiểu bài giới thiệu nhân vật trong sách hoặc phim hoạt hình.

- Nội dung khảo sát tập trung vào:

+ Nhận thức của giáo viên và học sinh về dạy học viết thuyết minh.

+ Thực trạng tổ chức dạy học viết đoạn văn thuyết minh.

+ Năng lực viết của học sinh lớp 5.

+ Khó khăn của giáo viên và học sinh.

- Phương pháp nghiên cứu bao gồm: khảo sát bằng phiếu hỏi, quan sát giờ dạy, phân tích bài viết của học sinh và nghiên cứu hồ sơ chuyên môn.

- Đối tượng khảo sát gồm 25 giáo viên của các trường tiểu học trên địa bàn thành phố Đà Nẵng: Trường Tiểu học Lý Công Uẩn, Trường Tiểu học Phan Đăng Lưu, Trường Tiểu học Trần Bình Trọng, Trường Tiểu học Lê Hồng Phong, Trường

Tiểu học số 4 Duy Nghĩa và 88 học sinh lớp 5/4 và 5/6 tại Trường Tiểu học Phan Đăng Lưu.

2.2. Nội dung kỹ năng viết đoạn văn thuyết minh của sách giáo khoa Tiếng Việt lớp 5 - Bộ Kết nối tri thức với cuộc sống (tập 1)

Trong nghiên cứu này, chúng tôi tiến hành nghiên cứu và tìm hiểu trong bộ sách Kết nối tri thức với cuộc sống, cụ thể được xây dựng như sau:

Tuần	Chủ điểm	Tên bài học	Trang
10	Chủ điểm Trên con đường học tập	Bài 17. Tìm hiểu cách viết đoạn văn giới thiệu nhân vật trong một cuốn sách	91
		Bài 18. Tìm ý cho đoạn văn giới thiệu nhân vật trong một cuốn sách	96
Bài 19. Viết đoạn văn giới thiệu nhân vật trong một cuốn sách		100	
Bài 20. Đánh giá, chỉnh sửa đoạn văn giới thiệu nhân vật trong một cuốn sách		104	
16	Chủ điểm Nghệ thuật muôn màu	Bài 29: Tìm hiểu cách viết đoạn văn giới thiệu nhân vật trong một bộ phim hoạt hình	143
		Bài 30. Tìm ý cho đoạn văn giới thiệu nhân vật trong một bộ phim hoạt hình	147
17		Bài 31. Viết đoạn văn giới thiệu nhân vật trong một bộ phim hoạt hình	152
		Bài 33. Đánh giá, chỉnh sửa đoạn văn giới thiệu nhân vật trong một bộ phim hoạt hình	156

2.3. Thực trạng dạy học viết đoạn văn thuyết minh

Kết quả khảo sát cho thấy hoạt động dạy học viết đoạn văn thuyết minh đã được triển khai trong nhà trường, tuy nhiên mức độ thực hiện còn chưa đồng đều.

Việc tổ chức dạy học chưa được thực hiện thường xuyên, dẫn đến học sinh thiếu cơ hội luyện tập. Mặc dù giáo viên đã chú ý đến việc hướng dẫn viết theo quy trình, nhưng việc triển khai chưa thật sự nhất quán, chưa hình thành thói quen viết có định hướng cho học sinh.

Về phương pháp, giáo viên vẫn chủ yếu sử dụng các hình thức truyền thống như gợi ý các ý chính, hỏi - đáp hoặc cho viết theo mẫu. Các hoạt động phát triển năng lực như nhận xét bài viết, phản hồi, chỉnh sửa hoặc sử dụng phiếu học tập chưa được triển khai đồng đều.

Nhìn chung, dạy học viết đoạn văn thuyết minh đã có sự đổi mới bước đầu nhưng chưa toàn diện, còn thiếu tính hệ thống và chưa khai thác hiệu quả các yếu tố hỗ trợ như học liệu và hoạt động trải nghiệm.

2.4. Thực trạng năng lực viết đoạn văn thuyết minh của học sinh

Kết quả khảo sát và phân tích bài viết của học sinh cho thấy năng lực viết đoạn văn thuyết minh của học sinh lớp 5 đã được hình thành nhưng còn ở mức hạn chế.

Phần lớn học sinh mới chỉ viết được đoạn văn ở mức cơ bản, chưa đảm bảo tính mạch lạc và logic. Một số lỗi phổ biến được ghi nhận như: nhầm lẫn giữa thuyết minh và kể chuyện, chưa biết lựa chọn thông tin tiêu biểu, viết rời rạc, thiếu liên kết và sử dụng từ ngữ chưa phù hợp.

Đặc biệt, nhiều học sinh chưa nắm rõ đặc trưng của kiểu văn bản thuyết minh, dẫn đến việc viết theo hướng kể lại nội dung hoặc bộc lộ cảm xúc cá nhân. Bên cạnh đó, học sinh chưa hình thành thói quen viết theo quy trình, thiếu kỹ năng tìm ý, lập dàn ý và chỉnh sửa bài viết.

2.5. Một số khó khăn của giáo viên trong dạy học viết đoạn văn thuyết minh

Trong quá trình điều tra, giáo viên đã chia sẻ nhiều vướng mắc cụ thể khi dạy học viết đoạn văn thuyết minh.

Trước hết, giáo viên còn lúng túng trong việc phân biệt và triển khai đúng đặc trưng của kiểu văn bản thuyết minh, đặc biệt là phân biệt với kể chuyện. Điều này ảnh hưởng trực tiếp đến việc định hướng cho học sinh.

Bên cạnh đó, việc sử dụng học liệu còn hạn chế, chủ yếu dựa vào các nguồn quen thuộc, trong khi khả năng tự thiết kế học liệu chưa cao. Công tác kiểm tra, đánh giá cũng chưa có hệ thống tiêu chí rõ ràng, chưa phát huy vai trò của học sinh trong quá trình tự đánh giá.

Ngoài ra, áp lực về thời gian và điều kiện tổ chức dạy học cũng ảnh hưởng đến việc triển khai đầy đủ quy trình dạy học viết.

2.6. Nguyên nhân của những hạn chế

Những hạn chế trong dạy học viết đoạn văn thuyết minh xuất phát từ nhiều nguyên nhân:

- Từ giáo viên: phương pháp dạy học chưa đồng bộ, chưa khai thác hiệu quả học liệu, đánh giá còn mang tính cảm tính.

- Từ học sinh: chưa nắm vững đặc trưng kiểu

bài, hạn chế về vốn từ và kỹ năng tổ chức đoạn văn, thiếu thói quen viết theo quy trình.

- Từ nhà trường: thời lượng dạy học hạn chế, học liệu chưa phong phú, công tác bồi dưỡng chuyên môn chưa thường xuyên.

Nhìn chung, năng lực viết của học sinh chưa đồng đều và còn khoảng cách so với yêu cầu của chương trình.

III. KẾT LUẬN

Nghiên cứu cho thấy năng lực viết đoạn văn thuyết minh của học sinh lớp 5 đã được hình thành bước đầu nhưng còn nhiều hạn chế, chưa đáp ứng yêu cầu của chương trình. Những hạn chế này không chỉ xuất phát từ học sinh mà còn liên quan đến cách tổ chức dạy học của giáo viên và điều kiện thực hiện của nhà trường.

Việc nhận diện rõ thực trạng và nguyên nhân là cơ sở quan trọng để đề xuất các biện pháp dạy học phù hợp, nhằm nâng cao hiệu quả phát triển năng lực viết đoạn văn thuyết minh cho học sinh trong bối cảnh đổi mới giáo dục hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018. *Chương trình giáo dục phổ thông - Chương trình tổng thể 2018*. Hà Nội: NXB Giáo dục Việt Nam.

Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018. *Chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ văn*. Hà Nội: NXB Giáo dục Việt Nam.

Lê Phương Nga (2015). *Phương pháp dạy học Tiếng Việt ở Tiểu học*. Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội.

Đỗ Ngọc Thông và cộng sự, 2018. *Dạy học phát triển năng lực Tiếng Việt ở Tiểu học*. Hà Nội: NXB Đại học Sư phạm.